

Tomáš Šebek

Africká zima

Pa
se
ka

V Jižním Súdánu
s Lékaři bez hranic

Tomáš Šebek

Africká zima

Pa
se
ka

Tomáš Šebek

Africká zima

V Jižním Súdánu
s Lékaři bez hranic

Nakladatelství Paseka

Názory vyjadřované v tomto textu nereprezentují stanovisko organizace Lékaři bez hranic (Médecins Sans Frontières, MSF) a jsou ryze osobní výpovědí autora. Jména některých osob, jichž by se vyprávění mohlo dotknout, byla změněna.

Copyright © Tomáš Šebek, 2017

ISBN 978-80-7432-863-3 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-7432-885-5 (epub)

ISBN 978-80-7432-886-2 (mobi)

ISBN 978-80-7432-887-9 (pdf)

Tuto knihu věnuji Lékařům bez hranic / Médecins Sans Frontières,
mezinárodní humanitární organizaci, která poskytuje odbornou
zdravotnickou pomoc lidem v ohrožení a v případě krizí.

Hadí uštknutí

Chcípnu! Vedrem. Do pěti jsem byl v nemocnici. Uvnitř potím kilogramy vody, tekutiny vzácnější než krev. Ani klima na sále, která je nastavená na 28 stupňů, nepřináší úlevu. Nesnáším vedro! Nevadí mi zima. Ale kůži v horku nesvlíknu. A venku je 39 ve stínu... Mám hodinu na večerní desetikilometrový výběh, než pro dnešek skončí povolení volného pohybu mimo tábor. Zapomněl jsem si v tom kvalu nad boty natáhnout koňský ná-
vleky. Musím teda dupat a dopadat proti zvyku na paty. Pouštní
zmije výborně reagujou na vibrace. Musím si taky najít nějakou
tyč. Při výběru mezi hadím neurotoxinem a hemotoxinem bych
bral radši ten druhý... Jauuu! Sakra, co to bylo!? Budím se...

Ne, tohle ještě není realita. Cvičím. Musím se zase trochu
rozepsat. Po dvaceti měsících, co jsem produkoval stohy zdra-
votnické dokumentace a souběžně datloval tisíce e-mailů jako
chabý vklad do vlastního byznysu, usedám s dětským nadšením
ke klávesnici. Budu plodit další misijní blog. Jo, jedu! Asi tak
minus 17 dní dneska. A pak už Agok, oblast zvaná Abyei, hra-
nice Jižního a severního Súdánu, skoro stát ve státě, zem niko-
ho, celkově tak trochu v Africe, víme? To hadí uštknutí se mi

jenom zdálo. Zatím dneska ještě řeším předání nedělní služby v Nemocnici Na Břehu.

Původně jsem myslel, že se podaří odletět celý trojici najednou. Představa mise s královnou polní anestezie Evou a šiléným plynařem (rozuměj anesteziologem) Pavlem mě naplňovala větším očekáváním než nástup do stíhačky na hodinu vzdušné akrobacie. Na půl dělený součet IQ těchto dvou borců by vydal na tři držitele členství klubu Mensa. A ještě by bohatě zbylo na jednoho chirurga! Ale přes veškerou mou snahu se to nakonec nepovedlo zorganizovat.

Na podlaze domácí knihovny mám už přes měsíc vyházený první věci na zabalení. Tentokrát to bude zase doslova našlapaný. Necelý tři měsíce, ale jen patnáct kilo do velkého a pět do příručního zavazadla. Když zvážím jenom techniku, kterou tam tentokrát povezu, na spoďáry fakt není místo! Z těch nestandardních věcí to bude letos klobouk, jinak se mi speče můj jediný neuron. Abych nemusel tahat vysoký kožený boty jako prevenci uštknutí, vymyslel jsem kombinaci lehkých minimalistických Vivo s koňskými návleky přes lýtka. Ten had se nesmí strefit do oblasti kolem nechráněných kotníků. Ha! Kam přijedu, tam mi říkají Mr. Gadget. Tentokrát k vlastní výbavě padů, botů, testerů, podů, foťáků, kompů, ték a klíčenek přibalím ještě i 360° kameru, našlapanej telefon a virtuální brýle, zapůjčené Lékařům bez hranic Samsungem. Nestandardně taky hamaku, sluchátka (raději letecký, odstíní víc dB), dynamosvítilny (chybí zásuvky), granko (zkušenost z Irska), švihadlo, slackline nebo holiny, kdyby to období dešťů přišlo dřív...

Když jsem zvažoval, kam bych mohl jet tentokrát, stála proti mému africkému přání potřeba válečného chirurga například v Jemenu. Původně jsem chtěl do Konga anebo Středoafrický republiky, ale ta moje nedokonalá francouzština... Pak je tady nabídka jet k obléhanému Mosulu v Iráku a možná něco na lodích ve Středozezemním moři v rámci záchrany migrantů. A podle mě

se bude brzy jednat o Aleppu nejen v intencích materiální pomoci. Ale z Agoku napsal knížku můj předchůdce dr. James Maskalyk. Čili materiálově to bude jistě plnotučné a s příslibem, že si téměř deset tisíc dosavadních čtenářů *Mise Afghánistán* zakoupí i tuto mou třetí knížku a podpoří tím Lékaře bez hranic, mi Agok přišel jako dobrá volba.

Lyonel, můj chráněnc z Haiti, je ve čtvrtáku na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy. Na stole mi ještě stále leží neuhrazená faktura za jeho studium. V porovnání s tím mě předplacení kolejného na tři měsíce dopředu už nerozhází. Naštěstí si nemůžu stěžovat na nezájem jednotlivců a institucí, díky kterým jsem se s tímhle osobním projektem dostal až tak daleko. Lyonel bude doktorem na Haiti, který si v České republice doplňuje vzdělání. A už mu moc neschází.

Dobře to dopadne.

Rybářská vesta není pro sebevrahy

Vesta přesně pro mě! Rvu do jejích kapes všechny možný krámy, baterky, rybičku, nabíječky všech druhů – třeba vidlicema trčí ven z kapes! To aby to vypadalo fakt děsivě. On se fakt odpálí? A nakonec nezapomenu ležérně vymotat kus šňůry z nabíječky na telefon. Na gate procházím bez povšimnutí. Ale chlápek si v poloprázdném letadle po chvilce kradmého zkoumání odsedá do jiné řady. Asi potom, co jsem začal neuroticky popotahovat za tu nabíjecí šňůrku...

Jsem na cestě. Praha, Frankfurt, Ženeva, Istanbul, Nairobi, Džuba a Agok. Čekání na odjezd na misi je hrozný. Původně hned po Novém roce, pak čtvrtého, nakonec až devátého ledna. Čím je to delší, tím víc toho chcete připravit, a tím méně toho paradoxně stihnete. Vysvětlovat všem příbuzným, že nejedete umřít, ale jen na další misi s Lékaři bez hranic, je frustrující. Navíc po pěti měsících strávených v Afghánistánu fakt nechápu, co řeší s Afrikou? Ale jak jste jednou na cestě, je to pryč. A jak se u nás říká – když můžeš, tak spi. Po cestě teda hodně spím.

Na pražské Ruzyni mi chlápek odbavuje žlutý žok. Když vidí červený, co mám na zádech, chce ho taky poslat do nákladového

prostoru. Jsem zvyklý poslouchat, tak ho pomalu sundávám... Ale víš co? Hovno! Za chvíli mi bude čtyřicet a pryč jsou doby, kdy jsem se nechal buzerovat. „Nedám! Mám tam křehký věci a jedu do Afriky. Stačí, že mi zase ztratíte ten žlutej!“ Protahuje ksicht a že se to nebude na gate líbit. Nezajímá! V létě jsem s touthle společností zažil Island – týden v tričku a kraťasech, čtyři dospívající, dva dospělí. Nezapomenutelné.

Než abych riskoval, že mi nakonec bágl na gate odbaví, volím připravovanou variantu „Rybářská vestička“. Našlapal jsem do ní polovinu obsahu, z kletru jsem vyrobil větší chlebník, zbytek jsem si oblíknul a cetky naházel do kapes. Jako čuně zpocenej v deseti vrstvách, na uších letecký sluchátka, na očích černý sluneční brejle a v hadrech asi 10 kg, dorazím na tu gate. Zato s příručním zavazadlem, co má krásných 5 kg.

Když letíte s Lékaři bez hranic na misi, bude to zaručeně nejlevnější možná varianta. Tudíž ta nejdelší. Jen do Ženevy letím s přestupem ve Frankfurtu. Jestli to tam trochu znáte, přeběhnout z terminálu A na B trvá vytrvalostnímu běžci 13 minut. Gate do Ženevy jsem zavíral. To by mě zajímalo, kdo to plánoval a jak by to zvládl průměrně fyzicky zdatný účastník mise s plnou polní? Nemyslím ten, co má od doc. Vilíkuse z Ústavu tělovýchovného lékařství písemně potvrzeno, že je v porovnání s muži stejného věku na 177 % normy.

Se stoickým klidem se po pěti minutách přesouvám do oddělení ztracených zavazadel. Když vystojím 45 minut ve frontě, na jejímž konci zrovna neobsluhují aerolinky, se kterými jsem letěl, s poker face odkráčím do jiný fronty na dalších 60 minut. Než baba vůbec otevře ústa, sypu jí data do formuláře přesně ve formě, jako kdyby mi těch zavazadel v životě nedorazilo víc. Tuhle v Reykjavíku jsem mimochodem stál ve frontě s chlápkem, co v kraťasech pokračoval do Grónska. Na dva roky. Takže žlutá sportovní taška, rozměry asi takhle, let číslo tohle, a tady tuto... A dovez mi to do hotelu, babo!

Ty vole, netlač na to tolik! Přátelsky mi radí porodník Jirka v jednom nejmenovaném českém porodním ústavu, když načí nám dělohu skalpelem. Od Haiti už pár let uběhlo, tak jsem si to potřeboval trochu osvěžit. Variant, jak císařem vysekat dítě z matky, je hned několik. Výsledek je ale většinou více než uspokojivý. Císařský řez je jedinou operací, při který z jednoho zdravýho pacienta uděláte dva. Minimálně.

Na základě zkušeností se situacemi, které můžou nastat na misi, jsme připravili nejdůležitější otázky. Podívejte se na ně a odpovězte si, jestli je život na misi to, co opravdu chcete. To se píše na internetových stránkách Lékařů bez hranic. Pro mě je to v rovině pracovní nesmírná zkušenost, jejímž – jak s oblibou říkám – vedlejším žádoucím účinkem je pomoc potřebným. V rovně osobní je to obrovská satisfakce z bezprostředního prožitku, že jsem něco udělal – teď, tady a hned.

V bazénu s porodní bábou

Vypadá typický expat neboli zahraniční spolupracovník Lékařů bez hranic jako ironman? Doteď byl obvyklý obrázek jiný. Dýchavičný fumátor, nulová fyzická, pytle pod očima, přepracovaný, mírně neurotický světoběžník s výrazem „tam jsem už taky byl a všechno znám“ ... Ale časy se zřejmě mění! Ženevské brifinky jsem si zpestřil pobytem v padesátimetrovém bazénu Piscine de Vernets s krásnou, stošestaosmdesát centimetrů vysokou porodní bábou Katkou. Jenže tahle bába mi udělala z plaveckého tréninku peklo! Má za sebou tři ironmany a bábou ji asi ještě dlouho nikdo nenazve. Tak nevím, který typ expata mi je sympatičtější.

Ráno jsem měl letět přes Istanbul. V poledne to ještě nebylo jasné. Odpoledne se dozvídám, že letím zítra přes Curych přímo do Nairobi, kde strávím jednu noc. To znamená tranzit vízum. To umí Lékaři bez hranic vybavit do několika minut. Ano, i tohle mi imponuje. Ta neuvěřitelná logistika a flexibilita. Dostat chirurga ke stolu včas a na správné místo má přednost před pracovní dobou kolegyně z oddělení lidských zdrojů v Ženevě, která má na starosti můj odlet. A dostanu zánovní stodolarovku.

Což mi zase otevře dveře do Džuby a celého Jižního Súdánu. Rozuměj vízum, úplatky nedáváme.

Ženevu mám rád. Jezdím sem třetím rokem jako člen správní rady rakouské pobočky Lékařů bez hranic. Jako permanentní člen švýcarského kongresu mám vhled do všech aktivit, které Lékaři bez hranic celosvětově dělají. Dokonce je můžu hlasováním ovlivňovat, můžu komentovat a doporučovat. Být součástí kongresu je zajímavé už jen v tom, že tam sedíte s lidmi, kteří v životě, a nejen na poli humanitární medicíny, leccos dokázali. Tu docent epidemiologie, tu šéf pohotovosti z jedné ženevské fakulty, tu mezinárodní prezidentka celé organizace.

Svoje výlety do Ženevy podnikám jako ostatní neplaceně. Většinou si ve čtvrtek беру službu, abych v pátek odpoledne už seděl v suterénu místní koordinace a vlastně až do sobotního odpoledne řešil, co je potřeba. Pobyt zpestřím pohybem. Jsem ženevská běhna, dokonce jsem dal i noční trail přes hranice do kopcovité Francie na Monétier. Naposledy jsem běhal s Aude, která šéfuje celému oddělení lidských zdrojů. Křehká. Přizvala ségru. Když si v prosinci holky vzaly tílko a mluvily o tom, že jdou druhý den plavat do Ženevského jezera (+7 °C?), pomyslel jsem si, že jsou asi z Normandie. A jsou.

Katka se v Čechách dlouho neohřála. Je kosmopolitní. Musím vymýšlet hodně krkolomné destinace, abych se trefil do místa, kde ještě nebyla. Osm let dělala porodní asistentku v Saúdské Arábii. Dva roky žila v USA, pár měsíců ve Španělsku, pak tu a tam a tady taky. A chce se usadit v Jižní Americe...? Ale předtím se vydá na svoji první misi do Iráku do utečeneckého tábora Domíz. Určitě to nebude mise poslední. Těmhle světoběžníkům máloco vadí. Jsou dobře naladěni, usměvaví, plní entuziasmu. Katka je teda navíc asi ještě plná endorfinů, které vyrábí několikahodinovými tréninky na železnou ženu. Pokud to neznáte, obnáší to 3,8 km plavání, 180 km kolo a 42 km běh. Nechtějte vědět, za kolik to tahle holka umí.

Mám svůj žlutý žok! Než čekat, že ho ztratí ještě i dopravní služba po Ženevě, vyzvedl jsem si ho osobně na letišti v oddělení ztracených krámů. Jak jsem ale psal, trénink na tyhle exponované situace mám. Naposledy v neděli mi Šimon volal na procházku do lesa: „Tati, já jsem to podělal! Na lyžák odjíždíme ve 12.00, ne ve 14.00...“ Na mých cibulích je 11.49. Kolem les a pes. Bydlíme 40 km od centra. Čerstvě nasněžilo. Učitelé se na konci naší zimní rallye nesmáli. Zato spolužáci nám při vstupu do autobusu zaplácali a zapískali. Pohoda.

Chci moc poděkovat za Lyonela! Poslali jste do konce roku bohatě tolik, abychom obratem uhradili školné! A ještě zbylo na úhradu kolejného dopředu, než se z mise vrátím. Díky vám všem, kteří sníte jako já. Čím šilenější nápad, tím větší energie kolem něj, tím větší šance, že se to podaří. Já věřím, že Lyonel s vaší podporou dostuduje 1. lékařskou fakultu Univerzity Karlovy, a to bude náš vklad do zdravotnického systému na Haiti, kam se pak odebere zpátky. A ještě tak kdyby mu vyšlo to ministrování na zdravotnictví, co?

Lékaři bez hranic pracují ve více než 70 zemích světa. Zasahují v případech epidemií, přírodních katastrof, ozbrojených konfliktů nebo při léčbě opomíjených nemocí. Při své práci se týmy Lékařů bez hranic často dostávají do oblastí, které nejsou zmapované. Chybějící mapy může pomoci doplnit každý z bezpečí svého domova. Já to tuhle zkusil! Fakt! Zakreslíte barák, studnu, silnici, krávu a ovlivníte celé plánování misí. Ještě že to po mně někdo zkontroloval...

První kontakt s africkým tempem

Ty vole, to je jízda! Jestli jsem si myslel, že nejšílenější řidiči jsou Afghánci, tak jsem se mýlil, jsou to Keňani! Proč jsem si myslel, že ty kluci hlavně běhají? Sedřená Toyota Corrola s řízením vpravo to se mnou hulí přes kilo na rozmlácený letištní výpadovice „eastern bypass“. Jedeme v protisměru, řidič oslňuje dálkovými světly všechny protijedoucí. A oni zase jeho. Aby to mělo větší grády, střídavě ta světla kompletně vypíná a zase zapíná. A všichni kolem to dělají taky. Vzadu nefunguje bezpečnostní pás. Řidič taxi mi podal svůj telefon s Google Maps, abych ho navigoval. Držím mu telefon před ksichtem, oči mám ale zavřené.

Ráno ve 4.40 budíček, odjezd, odlet, Curych a odtud přes sedm hodin do Nairobi. Proč nemáme nějakou misi třeba na Šumavě? Hm, to by ale asi neznačilo nic dobrého. To cestování mě zmáhá. Vždycky je to na několik dní, ať jedete kamkoliv. Se všemi zastávkami, brífinky, přestupy. Nejhorší je, že je čas myslet. Sebereflexe. Duševní očistec. Jakmile vypadnu z rutiny, začne se má jediná mozková buňka nudit.

Kromě toho, že můj vnitřní chronograf ukazoval na další misi (což dělá pravidelně), teď se mi moc hodilo udělat alespoň

rychlou změnu. Pryč ze života, který nechutnám, nekrájím, ale spíš jen tak lemtám jak studenou vodu v letním pařáku. V posledních dnech jsem začal fakt hodně zapomínat. Všechno. Byl čas se na to podívat zevrubně a zvenčí. Sporná validita západního stylu života s jedinou touhou – upracovat se k smrti. Promýšlím změnu. Nemocnice Na Břehu v režimu plného úvazku, dvě rozjeté firmy a pořád dojem, že nejsem moc doma. Ale snad to není tak strašné. Přestože jim občas lezu krkem, mají mě moje děti rády. Říkají mi totiž „vole“...

Lezu z letadla, imigrační štempl, bagáž. Ptám se příjemné Keňanky se šátečkem švýcarských aerolinek, jestli to moje zavazadlo, se kterým mimořádně udržuju na gumovém pásu vizuální kontakt, opravdu nechám ležet, jak je...? Jasně, brácho, zejtra ti to letí do Džuby! Dobře. Odcházím z haly nalehko, odmítám vlezlý taxikáře a hledám specificky oranžový Absolute Taxi. Mává na mě před halou s cedulí, na ní mé jméno pod známým logem. Velmi pomalu jdeme k autu, velmi pomalu hovoří, ještě pomaleji usedáme do toyoty. Zase jsou tyhle auta všude. Tak typický pro rozvojový svět.

Sir, jedem do guest house MSF? Ne. Mám zabookovaný hotel. Sir, já mám instrukce. To já taky, jedeme do hotelu. Pak chvíli voláme, mluvíme asi s pěti lidma, a první hodinka na parkovišti je fuč. Nechtěl jsem se chovat jako sáhib, ale nakonec velím, že jedeme do hotelu. Ještě domlouváme s jiným taxikářem, že pro mě zítra ráno přijede, zaklapnou zámky u dveří a vyrážíme. Asi tři metry. Pak stojíme další hodinu. Přiletěl prezident. Zastavená doprava, totální kolona. Mezitím se můj řidič stačil srazit s jiným, když si uzurpovali posun asi o sedm a půl centimetru vpřed. Ani se to neškráblo, i dali se hoši do řeči. Kolona se pohnula a ten můj řadí zkušeně první kvalt. Loprais by zíral!

Pak ta poslední hodinka jízdy do hotelu ve vzdálenosti devět kilometrů od letiště. Držím tu nefunkční navigaci řidiči před očima, nedívám se, příjezdová cesta k hotelu, kde zřejmě před-

tím v období dešťů cvičily tanky a pak to po sobě zapomněly uklidit. Recepční chce sto dolarů, já že nedám, validace, potvrzeno, placeno předem, nějaká červená voda, zřejmě projímadlo, odchod na pokoj, příprava na pár hodin spánku... Plác! První komár, a já ještě nezhltnul ani první piluli antimalarika!

Drahým imigrantům

Po příletu do Džuby čtyřicet minut v první frontě na provizorním imigračním. Pod stanem. A jediná ranní fanta je venku. Nikoliv močí, ale v podobě tisíce kapiček potu. Vsakujou se do všech mých hadrů. A když mě pak po marném čekání přehodí do fronty na šedesát minut, už se nevsakujou vůbec! Protlačím se masou lidí k úředníkovi za oknem, chce mě poslat zpátky do té hodinové fronty. Nehnu se. Tady máš papíry, předepsaných sto dolarů a pas. Než mrknu, projde pas řetězem desítek rukou dalších lidí a zmizí kdesi vzadu v kanceláři. Ten za oknem mi položí obligátní otázku: Na co čekáš?

Asi padesátiletou švýcarskou porodní bábu Ulrike jsem zahlédl koutkem oka včera večer předtím, než jsem upadl v bezvědomí do postele. Dneska ve 4.30 poslušně čeká na snídani a upíná ke mně své veškeré naděje v očekávání, že ji jako zkušenější zahraniční pracovník budu dále doprovázet na její nekonečné pouti do Ago-ku. Strávila dva dny na letištích, cestuje čtvrtý den, už to chtěla všechno vzdát. A to její první mise ani nezačala. Já ale o Africe nevím zhola nic. Číšnice nám laxně, leč velmi soustředěně a pro-cíteně servíruje vuřta a oschlý meloun. A na dveře hotelu klepe

Onesmas. Taxikář, co jsem s ním včera na letišti domluvil, že nás v 5.00 vyzvedne. Je 5.28. Ale stejně nebyla připravená ta snídaně...

Taxík projede včerejším tankodromem. Doprava je hladká. Dva kilometry před letištěm nás vyhodí a projdeme prvním bezpečnostním rámem. Odbavení celkem hladké, Kenya Airways na čas. Mají na výběr dvě snídaně. Dávám si tu později vypočenou fantu. A pravidlo jedna, spi, kdykoliv můžeš. Budím se, když hladce dosedáme v Džubě. Za oknem buš, asi Nil, červený písek, je pod mrakem, teplota pod 30, trochu dusno. Jak to znám, přes letištní plochu se v podobných zemích chodí, žádný bus. Ocením to na prvních padesáti metrech. Se čtyřiceti kily bagáže pak už slunce trochu píchá jak sviňa. A vůbec se to nelepší, když se dostaneme pod stany imigračního.

Čili když se po téměř dvou hodinách ve frontě pod stanem, kde je na padnutí, ptám za sebe i Ulrike, kdeže máme sakra pasy, když všichni ostatní už odešli a my čekáme sami, padne otázka, jestli už jsme je předali a zaplatili? Než se nadechnu k dalšímu kolu asertivní diplomacie, podává nám usměvavá žena oba pasy s výrazem jako: To jste měli říct hned, že čekáte na pasy s vízama! Kdo by to na imigračním řekl, že? Jedním okem jsem si ve frontě hlídal žlutý žok a neomaleně odmítal další a další žádosti o peníze za to, že mi bagáž někdo dva metry poponese. Prostě jsem si je urval přímo z letištního vozíku. Nakonec se v něm zběžně prohrabala dost znučená policistka.

Jedem. Jsem doma. Tím myslím Toyotu Land Cruiser Lékařů bez hranic. Sedím vepředu vedle řidiče jako velící vozidla a radiokontroly (kterou po mně naštěstí nikdo nechce, to by byl průser) a jedeme na bázi. Haiti, Afghánistán, Jižní Súdán – všechno stejné. Smrad z pálených plastů, prach, nekonečné skládky, špína, chudoba, hodně lidí, tříkolové tuk-tuky, rozmlácené silnice. Déjà vu všech mých dosavadních misí. Ani v tomhle se podle mě rozvojový svět neliší na žádném z míst na zeměkouli, byť od sebe vzdálených tisíce kilometrů.

Na základně mě čeká příjemné přivítání od místních kolegů – asistentů oddělení lidských zdrojů. Znovu nějaké papíry, nové palubní lístky, rozpisy brífinků, číslo cimry. Pak to nejdůležitější – přihlášení na wifi. Následuje první rychlá schůzka s Miriam. Trochu distingovaná Francouzka, věk přes třicet, fajn. Byli jsme spolu na Haiti v roce 2010. Teď řídí oddělení lidských zdrojů. Pak mě narychlo volají k vedoucímu mise, Rafaelovi. Má na návštěvě holku, co je zodpovědná za intersekcionalní komunikaci. Moc je zajímají moje blogové aktivity a 3D kamera, co si s sebou táhnu z české kanceláře. Vyslechnu si povinnou řeč o tom, co všechno smím či (většinou) nesmím. Pokorně. I když jsem to slyšel tisíckrát. Co zveřejníme, musí mít hlavu a patu. Být svědectvím, ale nikoho nepoškodit.

A je tu, co mě zajímá nejvíc. Brífink s medicínským koordinátorem Josephem a jeho zástupkyní Emiko. Josepha odhaduju na Mexičana, Emiko je určitě Japonka. Probereme chirurgii, ostatní aktivity v nemocnici s téměř dvěma sty lůžky. Možnost, že mě jako zasloužilého chirurga nechají pendlovat mezi projekty, když se něco vysype, a nakonec moje 177% zdraví. Flying doctor, můj sen. Projet Jižní Súdán, tu odoperovat zastřeleného, tu peritonitidu (zánět pobřišnice), tu játra proražená kravským rohem, udělat nějaké císaře. Může se to stát. A taky mám učit. Vítají, že jsem instruktor ATLS (Advanced Trauma Life Support), byť jsem zatím jako zelenáč školil jediný kurz v Hradci.

Zítřka ráno konečně na místo určení – Agok. Potřebuju začít psát o medicíně. Cestování je fajn, papíry a schůze nudí, medicína jediná osvěžuje. Z té neprobádané se nejvíc těším, jak ukecám Ulrike, aby mě nechala sem tam porodit. I my se musíme učit a cvičit.

Agok!

Tři dny ležela v posteli s těžkou peritonitidou. Třináctiletá holka. Její „druhá matka“ – zatím nechápu, co to přesně znamená – se vzhledem ke společenskému tlaku neodvážila udělat rozhodnutí za tu pravou, která do nemocnice cestovala tři dny. Až ta svolila, abychom ji operovali. Po otevření břišní dutiny z ní tečou doslova panáky zelenavého páchnoucího hnisu. Ze všech segmentů, jednoduše celé břicho zalité hnisem. V domácích podmínkách nevídaná věc. Tady realita každodenního života.

Konečně se ráno stihnu nasnídat. Dva banány a džus. Odjezd na letiště v 7.00. Kontroluju, jestli má Ulrike všechny dokumenty. Jede poprvé, tak ať nemáme na letišti potíže. Beru si ji na starost, stejně jako dřív zkušenější zodpovídali za mě. No a když je všechno naložené, zjistím, že jsem to já, kdo nemá letenku! A bez ní mě nepustí ani do vstupní brány. Takže potom co všechno z batohů narychlo vyházím na zem, nalézám letenku zpupně sbalenou v zadní kapse džín. Letenko podělaná! Asi únava posledních cestovních dní. Ne, spíš jsem prostě idiot.

Na parkovišti před letištěm se rozloučíme s řidičem a s Ulrike následujeme dav. Hned za vstupem stojí velká váha. Do uniformy

Spojených národů oblečený chlapík nás bere přednostně. Klade všechny moje zavazadla na váhu a konstatuje 31,5 kg. Povolených je 25 kg. Můj tázavý pohled řeší jeho blahosklonná odpověď: Dnes to tolerujeme. Něco jako zelený letecký pátek? Ani mě nepřekvapí, že rámem projdu s 1,5 litrem vody ve fľašce.

Kdybyste viděli gate v Agoku, moc by se vám líbila. Je to řada rozmlácených sedaček zastíněná vetším stanem, jinak ale na čerstvém vzduchu. Tedy v průvanu výparů proudových motorů všech startujících letadel. Dělají motorové zkoušky přímo do našich ksichtů. Jak osvěžující – to teplo a smrad. Gate je společná pro všechny lety a nedoporučuje se tady čekat se sluchátky na uších. Občas totiž přijde chlapík a zařve vaši destinaci. Jen jednou, neopakuje se. Pak se část davu zvedne, někdo odejde směrem k letadlu, další čekající obsadí zoufale málo zbylých sedaček.

K letadlu jedeme rozflákaným minibusem, který vypadá přesně tak, jak to znáte třeba z Indie. Našlapanej. Protože veze pasažéry hned k několika odletům. Občas zastaví a řidič zařve jednu konkrétní destinaci. Kvůli chlápku, co sedí vzadu, vystoupí nejdřív většina autobusu, aby vzápětí zase nastoupila. A jede se dál. Destinace Agok! Vystupujeme. Letadlo WHP, turbovrtule, Dornier 228-200, 18 míst pro cestující a cargo. Piloti místní. Kopilot mladá baba! To mě fakt dostalo. Vzlet z dráhy 13-31 B, 600 km severoseverozápad, výška asi 1500 metrů nad mořem.

Po vzletu je pod námi Bílý Nil. Nádhera. Džuba je ještě docela zelená oáza. Motorové interference mě za pět minut bezpečně uspí, budím se automaticky před přistáním. Poušť. Totální. Sem tam tukul, trocha dobytka, malá říčka nebo brčál. Pilot se naprosto bezpečně trefí na úzký strip písečného štěrku. Jenom mám trochu dojem, že zapomněl, že veze pasažéry, a ne krabice. Prostě přistává asi jako já, co mám po svých 330 přistáních pořád dojem, že mi uniká ta hladkost zkušenějších. Rolujeme na konec dráhy a v tu ránu je tu moře dětí a naše toyoty. Pilot je ledově klidný a děti zřejmě vyhmátnou přesně chvíli, kdy se zastaví poslední rotor.

Průjezd městem do nemocnice není nijak překvapivý. Jen je tady čistěji než v Džubě, asi že je tu dost sucho. Přesněji troud. Přes čtyřicet stupňů ve stínu, máme 11 hodin dopoledne. Vjíždíme do areálu a začíná další kolečko nekonečných, ale v mnoha ohledech důležitých a občas i zajímavých brífinků. Z toho nejzajímavějšího mě odvolá Anitha. Malá Indka, chirurgyně, tři týdny tady byla sama. Chce dělat laparotomii (řez na břiše) u malé holky a nějak ji napadlo, že by mi to mohlo udělat po týdnu cestování radost.

Po odsátí hnisu a několika výplaších konstatujeme rozpadlý appendix jako příčinu zánětu břišní dutiny. Apendektomie, revize celého břicha, odebereme část velké předstěry, která je ze své funkce břišního policajta vyčerpaná až do stadia totální nekrózy (mrtvé tkáně). Drény a do 30 minut hotovo. Před dnešní poslední schůzí oběhnu tábor, zbytek nemocnice nechám na zítřka. Turecké záchody, venkovní sprchy, ze kterých teď večer voda neteče, desítky tukulů, prádelna, dílny našich automechaniků, generátory, vodárna s věží, studna, lékárna, bunkr, domek radioperátora. Detailně až později. Standardní setup mise Lékařů bez hranic.

Páteční pizza se dělá v hliněné peci našeho táborového pekaře, která má rozměr tukulu. Impozantní architektonická dominant! Rozpálená doběla, Italové by čuměli. Standa přiloží. Standa je lékárník. Ano, jsme tu dva Češi. Než se pizza dodělá, ukazuje mi zběžně lékárnu, tři obrovské budovy. Zajímám se o set na kraniotomii (otevírání lebky). Následuje společná večeře a telefonát domů. Na to, že jsme v poušti na území nikoho, je internet super. WhatsApp.

Na tabuli v jídelně píšou: *Only when a mosquito lands on your testicles, you learn to solve problems peacefully, without violence.* (Až v momentě, kdy ti přistane komár na koulích, začneš problémy řešit nenásilně.) Konfucius.

Podaná ruka mi zůstala v ruce...

Otevřel jsem paži z vnitřní strany, abych si prohlédl brachiální tepnu. Asistuje Anitha a myslím, že ji to baví. Mě zase baví, že není nafoukanej mačo chirurg. Přes svou mladickou, leč skvělou zkušenost zůstává pokorná. Indičtí chirurgové mají prý ne-skutečné praktické zkušenosti. Potvrzuju. Pažní tepnu otvírám na svém oblíbeném močovém katetru č. 8 a krytu od stříkačky, což jsem poprvé vynalezl v Afghánistánu, když jsem ošetřoval aortu. V tepně je trombus (sraženina). Nemůžeme dělat nic, Fogartyho katetr nemáme. Amputujeme tuhle gangrenózní diabetickou ruku nad loktem. Bylo jí 22 let a zůstala mi v ruce...

Ráno v 8.00 první hlášení. Nemáme lokální doktory, a dokonce ani clinical officers jako ostatní oddělení v nemocnici. To nejsou doktoři, ale mají za sebou čtyři roky medicínského vzdělání. Takže sestra chlap, co měří ke dvěma metrům jako všichni tady, předává noční službu. Nic moc se nedělo. Pak procházíme vizitu. Anitha to seká jako chirurg. Žádné okolky. Ale co má být hotovo, je hotovo. Máme sotva čtrnáct pacientů, žádný stres.

Než dostanu poslední z řady brífinků od naší táborové náčelnice Kerri z New Yorku, stačí Anitha ošetřit pět pacientů na

sále. Sice menší věci, převazy a abscesy, ale během šedesáti minut?! Na poslední stačím ještě přijít mrknout. Prostřelené lýtko, několik dní stará rána. Debridement, proplachy, krytí a další převaz za tři dny. Protože nemáme chirurgy, jsou papíry na nás dvou zahraničních pracovnících. To je pro mě nové. Příjem, operační kniha, registr, denní vizita a doporučení medikace s plánem. Anitha je teda fakt rychlá! Ale zase má několik měsíců tady přede mnou náskok.

Pak mě provází nemocníci. Porodnice má asi 40 lůžek plus 5 novorozeneckých. Snad jsou tady schopni opečovat dítě s porodní váhou nad 1500 g. Ale žádné ventilátory, inkubátory, mašinky. Vyhřívané lůžko maximálně. Porodní sál má asi čtyři stoly a momentálně se nerodí. Pak mi ukazuje triage, místnost, kde se rychle doslova třídí všichni pacienti z ulice. Pokud splní kritéria pro přijetí, pokračují na ER – emergency. Kdo nesplní, je celkem zdravý a obrací se na dvě další nemocnice v místě, daleko menší a výrazně hůře vybavené.

Na pěkně organizované emergency vidím během dne asi šest chirurgických pacientů mezi celkovou stovkou, co sem denně dorazí. Taký šestiletou holku. Strčila si nějaké kulaté semeno hluboko do pravého zvukovodu. Nejdřív ho při marném pokusu extrakce zatlačí peánem hlouběji Anitha. Ještě hlouběji ho při dalším pokusu zatlačím já. Přesně, jak se to dělat nemá. Ale jak se to dělat v těchhle podmínkách má? Žádám anesteziologickou odsávačku ze sálu. Se vzduchem to nejde, zalejvám ucho vodou. Nic. Dojdu do jídelny pro stolní olej. Kdo maže, ten jede. Nejede. Takže jako obvykle. Když to nejde silou, jde to ještě větší silou. *Konfucie, vyliž si!* říkám si v duchu. Je to venku. Mírně perforovaný bubínek přičítám samotný holce. To jsem přece nemohl být já! No... A navíc se to zahojí samo.

Oběd si hlídám. Ne před kočkama, kozama, ježkama, ještěrkama a další havěti, co s námi žije v táboře. Hlídám ho před náletama ze vzduchu! V korunách ojedinělých stromů sedí luňák

a je to ostrovid. Vylezeš s jídlem z jídelny, zacílí tě ve vteřině a nežereš. To supí, co sedí asi tři metry ode mě, jsou bázlivější. Trochu jak holubi v Praze. Dupneš, popoletí. Neděláš nic, čekají, až chcípneš.

Ten dvaadvacetiletý kluk je diabetik závislý na inzulinu. Není to tu časté, ale ojediněle taky ne. Přišel s uhnílym prostředníkem a nálezem z Dopplera (sonografické vyšetření cév) kdesi z Džuby. Čtrnáct dní starým. Předpokládáme sraženinu v podpažní tepně. Dneska mu zčernaly ostatní prsty a ztratil pulzace už i na pažní tepně. Telemedicína jede. Volám Radkovi, cévnímu mistrovi z jedné pražské fakultní nemocnice. Je to neskutečné, ale občas to díky připojení vypadá, jako by seděl vedle mě. Dělal by v mých podmínkách totéž, co jsem navrhnul. Ale já tomu nerozumím, on ano. Potřeboval jsem ujištění.

Rychlá večere, umýt vlastní zakrvácené stehno, protože jsem to dělal vsedě a ten kluk mi krvácel do kalhot, a konečně vyzkoušet první běhání v Agoku! Je pozdě, tábor se zavírá po setmění, a navíc nemám buddyho. Můžeme jen ve dvou. A tak s poslední špetkou světla běhám asi dvousetmetrovou rovinku za tukulí v táboře. Sem a tam. Po sedmi kilometrech mám dost. Ve stínu bylo v 15.00 přes 40 stupňů. Teď slunce zašlo, odhaduju to na 32 °C. Vypil jsem dneska pět litrů vody s limetkami. Mám americkou flašku s měrkou. Věděl jsem, že se tady rozpiju. Doma je to hrnek čaje ráno a sklenice vody večer.

Dneska jsem poprvé „on-call“. Vysílačka, kanál 3. Jdu do sprchy. Studená nevadí. Poprvé si peru spodky. Připomíná mi to Haiti a otázky, které jsem dostával ohledně toho, jestli je to práce pro mě a jestli se na to hodím. Čili, umíte si ještě v dnešní době vyprat spodky v ruce? Já moc ne...

Gido Croco!

Sedí na stole na emergency. Určitě přes padesát. Řekl bych k šedesáti. Rybář. A dme se pýchou v hloučku čumilů a posluchačů, kterým vypráví poněkolkáté svůj příběh. Mají ho za hrdinu, Gido Croco aneb Děda Krokodýl. Oprávněně. Popral se s krokodýlem a vyhrál. Ukousl mu pravou patu. Ne on krokodýlovi, aby nedošlo k mýlce. Krokodýl jemu! A když ji bránil, ten rybář, ukousl mu půlku prsteníku na levé ruce, ten krokodýl. Vždycky jsem se té diagnóze v mezinárodní klasifikaci nemocí ICD-10 smál, co je to za kravinu... Bylo to v Abyei, kde je řeka. Je to maximálně dvě hodiny cesty autem. Šel to tři dny. Krokodýl Dundee!

Včera byla sobotní párty. Je to vždy jednou za 14 dní. Pozvou se místní kolegové a prý se většinou začne záhy tančit. Začalo se okamžitě. Hraje Afrika! A já jsem okamžitě v jejich hloučku a hýbe to se mnou, že dost koukám. Hluboké tóny, vibrace, africké nebe nade mnou... Asi atavismus. V nejlepším mě zavolají na emergency. Postřelený. Respektive prostřelený obě nohy. Vlevo rozstřelená lýtková kost, vpravo totálně zdevastované zánárti a zřejmě i patní kost s hlezmem. Otevřené. Stabilizuju na sádrové dlaze, antibiotika, zítra první na sál. V noci mi ho kvůli tomu neotevrou.

Uléhám do svého tukulu po půlnoci, kdy párty a nejhlasitější sound system v okolní poušti teprve kulminuje. Obávám se, že u toho neusnu. Ve tři ráno mě budí vybité baterie vysílačky, kterou mám na polštáři, pokud jsem „on-call“. Takže jsem usnul. Paráda! Takže mě budí nutnost výměny baterie? Do háje! Musím vstát a dojít asi 200 metrů k radistům do komůrky pod anténou, kde máme všechny náhradní baterie. Cvak. A je sedm ráno. Doma neusnu při tikajících hodinách, tady v klidu při osmdesáti decibelech.

Ranní vizita je úmorná. Ale to jsem zažil všude, na Haiti i v Afghánistánu. I doma... Je hlavně úmorný vedro. Přes den to leze ve stínu už ke 43 °C. Chirurgie je stanová. Ani nechci vědět, kolik stupňů je uvnitř. Projdeme to za hodinu a po desáté začneme toho zastřelenýho. Buď mám kliku, anebo umím opravdu vykecat z jalový krávy tele. Málokdy se podaří místní přesvědčit, aby souhlasili s obyčejnou sádrrou. A jen zřídka se zevní fixací. Hřebíky v noze prostě nikdo nechce a šaman vedle nemocnice asi ordinuje něco lepšího. Mně stačilo pět minut, abych toho chlapíka přesvědčil.

Je to komplikovaná tříštivá zlomenina hlezna a patní kosti. Některé úlomky kostí zmizely už kdesi na ulici. Vyberu všechny uvolněné, vystříhám cáry tkání, vypláchnu snad dvěma litry fyziologického roztoku. Pak tři piny do holenní kosti, dva do první zánártní, jeden dlouhý napříč přes patu. Používáme švýcarský Gexfix. A nemáme rentgen. Sety nejsou kompletní a oproti projektům, kde je používáme na denní bázi, jsou docela chudě vybavené. Improvizuju se spojkama a karbonovýma trubkama, celé to pěkně pruží. Nakonec to všechno poskládám, ale rádiovou terminologií „teču“. Skoro dvě hodiny. Teda s vymytím té levé prostřelené nohy.

Poobědvám a chvíli se móňám nedělním brzkým odpolednem. Teda spíš motám. Je vedro na chcípnutí. Kolem druhý jdu zpátky do nemocnice. Mám operační sál deset metrů vzdušnou

čarou za hlavou své postele v tukulu. Je to jako odskočit si do práce od plotny. Kontroluji pár pacientů a jdu se podívat na kolegy internisty. Momentálně jsou tu dva lékaři, co mají diplom. Oba zahraniční pracovníci. Na 160 lůžek, jestli jsem se spadlou bradou dobře rozuměl. Můžu nějak pomoci? Jo, mohl bys zítra dělat třeba Paracheck – test na malárii. No jasně!

Patní kost je z poloviny venku, je už černá, nekrotická. Jestli fakt tři dny šel, tak překlasifikuji termín hrdina. Noha je oteklá, na plosce tři zející a momentálně trochu zelené trhance. Asi od krokodýlích zubů. Všechno špinavé. Ale děda v pohodě a bez teploty. Bolest buď necítí, anebo necekne, protože to hrdinové nedělají. Pak sundám ukousnutý poslední článek prsteníku, kost je taky černá. Otok minimální, nesmrdí to, iodine a sterilní čtverce, zítra ráno sál.

A je to tady! Večer se otevírá brána divoké Afriky! Vrátný ji otevřel pro Maďara Martona, Čecha Standu a mě. Invadujeme do krajiny vlevo od brány. Povolný výběh k řece a zpátky. Každý máme svou vysílačku. Na hlavní třídě se lidi smějou nebo zdraví. Doběhneme až k té řece, je to asi kilometr a půl. Tedy řeka tam momentálně není, jen zbytek bažin. Na mapě má v období dešťů minimálně 20 metrů napříč. Všude jen vyprahlá poušť, tukuly, kozy a krávy, dvoumetrovní místňáci.

Z výběhu mě volají na emergency. Fakáček s otevřenou exartikulací (vykloubením) jednoho z kloubků. Dívá se na mě z dlaňové strany přes šlachy ohybače. Crčí ze mě pot a chci co nejrychleji z nevětrané místnosti vypadnout. Zatáhnu, lupne to zpět, obvaz, sádrová dlaha, příjem, analgetika, antibiotika a ráno na sál. Hotové do deseti minut. Doběhnu zbytek do celkových sedmi kilometrů na novém fotbalovém hřišti vzadu v našem areálu. Dneska zabetonovali branky. To bude paráda, zahrát si fotbal s místními běžci, už se nemůžu dočkat!

Osm let. Někdo ho píchl hřebíkem do levé strany hrudníku. Volám Alfonsa, vedoucího našeho lékařského týmu, umí to

s dětmi lépe. Už jsem říkal, že rentgen nemáme. Ne, zatím počkám, na hrudní drén to není, normální saturace (okysličení), žádné známky poranění plicí či pohrudnice. Další příjem. Říkali mi, že se možná budu nudit. Jsem 36 hodin „on-call“ a jediný chirurg. Anitha ale občas ze zájmu jde se mnou. Než jsem odpoledne odcházel do nemocnice v poušti, zakecal jsem se se šťastnějšími kolegy. Zprvė nebyli v neděli „on-call“, zadruhé šli „standby“ do bazénu!

Musíte si uvědomit, že budete pracovat a pohybovat se v neznámém prostředí a žít v nesmírně náročných a stresujících podmínkách. A je nutné se zamyslet nad vlastní motivací, profesionálními aspiracemi a emoční vyrovnaností. *Agok Paradise.*

Rodím tě, Afriko!

Když zatnu skalpel do dělohy, zase je to o trochu silněji, než je nutný. Mezi řezem se mi tlačí prdelka, kterou jsem jemně poladil, ale nakonec neporanil. Do mozku to z rukou dorazí o milisekundu později. Musím promazat spoje. Takže zadek a kulky máme venku. První smolka odchází mimo operační pole. Sunu prst tam, kde intuitivně čekám zaklesnutí kolem kyčle za tříslu, abych tahal nohu. Za pravou jde levá. Levé rameno následuje pravé. Hlava zůstává v děloze a je dost seklá, kolem krku pupečník. Sklápím tělíčko doprava, mírně tah a mrňous kouká ven. Podvázat pupečník a za minutu řve na stole u pediatriů. Moje první sekce tady je kvůli nepostupujícímu porodu!

Biohodiny se přestavěly. Vstává mi to zase v 5.00. Ale leží mi to do 7.00. A to je proti domovu nové. V pondělí je jídlo nejhorší. Docházejí veškeré zásoby, jídlo se pro nás dováží z Džuby a zásobovacím letadlem. Na poušti toho moc nevypěstuješ. Výjimkou jsou pouze Standova rajčata, která tenhle čarovný lékárník pěstuje před tukulem. Takže domácí chleba, nutela a poslední banán k snídani. Pak do nemocnice za plotem. Anitha se postará o sál, má tam dvanáct kousků, většinou větší převazy a nové

abscesy. Já si беру zbytek nemocnice, konzultace a hlavně minor surgery.

Minor neboli něco jako ambulantní sálek je něco, co velké kluky chirurgy už moc nebaví... Zdánlivě nicotné a nikdy nekončící převazy tam, kde je na takové případy sál zbytný. Já rázím pravidlo, že žádná práce nemůže existovat bez zábavy. A tak se mezi převazy se sestrou, jejíž jméno prostě nevyslovím, pouštím do velkého prádla. Stěžovat si, že něco nefunguje, to je jednoduché. Udělat něco, to bolí, ale může situaci celkem jednoduše řešit. Přerovnal jsem jim tam všechny skříně. Prostě taková malá inventura.

Postavil si mě do pozoru. Jeden z clinical officers na IPD. Tedy téměř doktor z interního oddělení. A proč že má, sakra, na svých přetížených lůžkách chirurgického chlapíka po amputaci pravé paže?! Mám zkušenost jen s projekty, kde je chirurg chráněný druh. Tohle je nové! Tady děláme méně než internisti, tak je silový poměr opačný. Dobře, hochu, válka... Nechám ho vyprskat a co nejmedovějším hlasem pravím: Máš ho tu proto, že je to diabetik prvního stupně. A protože nechceš, aby ho jednobuněčný chirurg léčil inzulinem, tak mu ho pěkně zajistíš a změříš mu glykémii. A pak je samozřejmě u nás na oddělení vítán! Odcházím středem. Víím, že mu to zabere pár hodin. Mohl být slušnější, ne?

První dítě potratila. Druhé se rodilo u nás v roce 2015 a bylo mrtvé. Než ji přesunou k nám na chirurgii a na sál, jdu si zacvičit s ultrazvukem. Gel, zapnout a pohlídat si, kde má sonda tu správnou stranu. A pak deset minut koukám na oba konce páteře toho zatracenýho plodu. A nemůžu mu najít hlavu! Ty vole, taková velká koule v břiše? Je mi jasné, že všichni okolo stojící doktoři a sestry jen ze slušnosti dávno nehýkají, co jsem to za pako. Já ji hledal v pánvi, a ona je pod játry matky. Poloha koncem pánevním. Alespoň jsem ověřil, že plod je v pořádku, srdce jsem nějak našel hned, a kdybych nebyl pitomec, hledal bych hlavu na spojnici játra – srdce – hlava.

Protože jsem si na oddělení matku „našel“ já, budu ji taky operovat. Možná bych ale víc uvítal, kdyby mi to Anitha po těch letech trochu připomněla. Kožní řez v původní jizvě a rozdělení fascie jde rychle. Pak se ale seknu na břišních svalech a srůstech kolem. Hrdinně do břicha, ale leje ze mě jako z konve. Nerozhlašuju kolem, že jsem z toho konce pánevního trochu na nervy. Říkám místo toho: Vedro, co? Nakonec tahám placentu a šiju dělohu. Vpravo jsem ji roztrhnul trochu k čípku, ale nakonec nijak divoce. Zavřít břicho a za 30 minut vše hotovo. Dobrý, vole, nic jsi nepodělal. Snad.

Obejdu s Anithou emergency, vysbíráme pár pacientů. Pak odpolední hlášení. A po něm odnáším speciální dřevěný berle z těžkého afrického dřeva. I tak jsou tomu mladýmu dlouhánovi krátký. Přesto ho nutím, aby se zevním fixátorem vstal a chodil. A když si tak pět minut povídáme, je kolem mě hlouček asi padesát lidí. Všichni fandí a jeden stařík přebírá vedení hry ode mě a jímá se mladýho učit. S radostí předávám štafetu a pomalu se vytlačím z kruhu nadšených lidí, kterým hra s berlemi přišla jako vítaná kratochvíle.

Večer vybíháme s Martonem znovu na prašnou silnici před pouštním ústavem. Dneska dva vpravo a půl vlevo. Celkem tedy sedm, než se zavře brána. Po chvílce se nedá mluvit, jazyk se přilepil kdesi na patro. Přidávají se děti, a když nemůžou kousek běžet, alespoň nám tleskají. Občas uhneme rozjetému busu, motorce, výjimečně kolu. A potkáváme dva psy. Můj první pes, fena Agatha Marpha, rhodéský ridgeback, byla potomkem afrického otce. Nevyzpytatelné oči. Nelíbíš se? Budu kousat! Agatha nekousala. Ale byla svoje, nezkratitelná. Ti místní mají vzteklinu. Všichni. Skoro všichni. S trochou nadšáky. Dívám se na ně ostře jako na Agathu...

MEDEC

SANS FRONTIERES

HOSPITAL

-MSF AGOK-

For a better care

given to patients.

لغاية افضل للمرضى

1 Caretaker

1 Patient

مريض واحد مقابل

ممرض واحد

VISITING HOURS
ساعات الزيارة

Ježku, vypadni!

V noci před tukulem volá Anitha: Tom! Po druhém Tomovi se budím. Máme urgentní císařský řez. o.28. Jojo, už jdu. Za pět minut se připojím k ostatním na sále. Chybí porodní bába, ale začínáme bez ní. Anitha je zase rychlá jako blesk, za dvě minuty od řezu tahá dítě ven. Placenta praevia neboli včestné lůžko. Plo-dová voda totálně zkalená, dítě bezvládné. Říkám si, jestli na do-savadní tři porody v mé historii tady není těch patologií trochu moc? Anitha běží resuscitovat dítě. Zkousím sešít všechno zpát-ky stejně rychle, jako Anitha řezala. Na matku dohlížím sám, protože anesteziolog Rafael vede resuscitaci novorozence u baby-boxu. Tak takhle tady spolupracujeme.

Něco venku strašně funí! Ještě minutu a rovnýma nohama skáču z postele na betonovou podlahu. Cosi důkladně probírá moji skříňku a dělá u toho neskutečný bordel! Plazí se to v igelit-kách a strašně šustí! Had? Popadám čelovku a maximální kužel světla pouštím do rohu ve skřínce. Ježek? Běž do háje, ježku! Tys mě vylekal... Potom co si na něj ještě zpitomělý spánkem sáhnou holou rukou a syкну pár nadávek, hledám, čím bych ho vypu-dil z tukulu. Ten parchant si mezitím zalezl do nejodlehlejšího

kouta za postelí. Začíná noční stěhování. Je fakt dost rychlejš, ale do dveří se mu nechce. Když si takhle pět minut hrajeme na honěnou, probudí ve mně lovce. Hupsnu na něj, klobouk přes jeho záda a padáme spolu z tukulu ven. Je roztomilejš, řekl bych si přes den. Teď mně ale teda pěkně nazdvihl mandle...

Po ranní vizitě obsluhuji sál. Je to trošku jinak, než na co jsem byl zvyklý dříve. U běžných popálenin, převazů a abscesů asistuju sestráům. Vysvětluju, jak být dostatečně agresivní a proaktivní, aby se pacienti hojili co nejrychlejš. Naopak hlídám, aby – s nadsázkou – při důkladné očistě doslova neoddělovali končetiny. Většina sester tady jsou chlapi. Nejvíce mě ale bolí, že mám na starosti veškerou dokumentaci. Zapsat do registru na sále, zapsat do registru karty pro budoucí datové sběry, protokol, upravit medikace a určit další plán. Papíry jak doma. Nasekáme až 15 převazů za necelé tři zbylé dopolední hodiny.

Po obědě si jdu na chvíli sednout na emery (emergency), abych pochopil, jak to tady chodí. Kecáme o Súdánu a Africe obecně. Když mi vyjmenovávají asi desátou ozbrojenou skupinu, která tady nebo v okolních zemích operuje, totálně se ztrácím. V tom byl Afghánistán trochu jednodušší. Přesunu se na triage post. Místo, kde dochází k prvnímu třídění. Je tu obrovský obrat lidí. Proutěná chajda, ale systematicky uspořádaná a zjevně výborně organizovaná. Jinak by se to sem prostě nevešlo... Se zájmem pozoruju, jak se dělá test Paracheck na malárii. Princip těhotenského testu. Malárii tady má snad každý druhý. Jen během ranní vizity zjišťujeme, že ji dostal další z našich chirurgických pacientů. Když hlásí, že je malátný, není to lenost. Je to malárie.

Matka zřejmě spadla z motorky. Vaginální krvácení se po příjmu nezmírnilo, tak porodní báby rozhodly o urgentní sekci. Na Afriku se tahle akce odehrává překvapivě rychle. V závěru ve stejném intervalu, řekl bych, jak by to asi fungovalo u nás doma. Po zápase sešívám překvapivě minimálně trženou dělohu

a vkládám ji zpět do břicha. Vysušit, steh fascie, dva stehy na podkoží, kůže a je to v pár minutách hotové. Ještě tamponem odstranit sraženiny a jdu se mrknout k dítěti. K anesteziologovi, který ho běžel resuscitovat, se do minuty přidává první chirurg. Já, druhý, zašívám a zároveň přes plentu hlídám monitor matky. Ne že bych tu anestezii vedl, ale asi bych musel, kdyby bylo potřeba. Byl to pro dítě hodně dlouhý interval, Apgar skóre nic moc, ale za pár minut dítě konečně trochu kňourá a občas zařve. Odsávat, kyslík, pokusy nitrožilně dodávat nějaké léky. Příběh o matce, dítěti, anesteziologovi, chirurgyni a chirurgovi končí dobře. Gynekolog s porodní bábou nepřítomni, omluveni.

Včera večer mě děsně řezal močový měchýř. Usnul jsem až po ibáči. Přes den je to dobrý. Jen se divím, že po osmi litrech vody za den vymočím sotva pár panáků. Všechno vypotím. Večer běžím svou obligátní sedmičku kolem fotbalového hřiště a jdu splavenej do sprchy. A jako obvykle v ní močím na zem. Taký to děláte, ne? A později se dozvídám, že to zřejmě děláme všichni a že by logistici uvítali, kdybychom to už nedělali. Jenže mně tady na zem teče červená. Poprvé v životě mám hematurii – krev v moči. Trochu mě to vyděsí, a tak se zamyslím. A udělám si další čtyři litry vody do flašek. A vypiju to během večera a noci. V noci se znovu rozmočím – žlutá. Neradno tudíž podceňovat hydrataci v Africe, kde je přes den ve stínu až 45 °C a v noci lehce pod 30 °C.

Každý rok umírá na malárii více než jeden milion lidí, a to i přes to, že existují jednoduché a efektivní prostředky pro boj s touto nemocí. Mám to štěstí, že mám antimalarickou profylaxi běžně k dispozici. Dneska je druhý anesteziolog doma. Má malárii. Na jedné lodi jsme tu v tom ohledu, že nás místní komáři žerou všechny stejně.